Oulu-lehti 6.11.1978

Panu

Linnan Väylä ja Linnan-coski

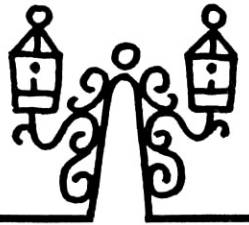

Lystikäs sanonta tuo "sattui silmään". Pitäisikö sanoa: katse osui taas kerran Maakunta-arkiston seinällä tuttuun karttaan, Mart Haxellin "Geometrisk Charta öfver Uhleåborgs Stad Österbottens Höfdinge Dome" — Pohjanmaan tuomiokunta ! — vuodelta 1763. Siis kaksi vuotta ennen tapulikaupunginoikeuksia.

Uusittuna, vaikka muuten melkein sellaisenaan varsin pitkään käytetty kaupunginkartta. "Sattui silmään", että siinä on Pokkisenväylän nimenä tosiaan Linnan Väylä, kaiken lisäksi alunalkaen suomeksi, vaikka esimerkiksi saaren nimi on Slotts Holmen

Pikisaari on Bäckholmen, mutta, Kiikeli on Kikeli-Holme, myös Hahtiperä on omalla nimellään, eikä Ankkurikarikaan ole muuksi muuttunut. Se muuten sijaitsi suoraan Kaupunginojan suun edustalla ja on sulautunut siksi nimeksi, joka nyt jää hotellin ja Pokkiseväylän väliin. 1600-luvulla Pokkitörmän, Pokkisen Törmän, ja Linnansaaren välissä oli satama.

Jo 1651 Linnan Väylän yli oli rakennettu silta, joka yhdisti Linnansaaren itänokan "Pokkiseen" suunnilleen siinä kohdassa, missä nyt vanha betonisilta muuttuu Linnankaduksi. Silta oli kaarella ylävirtaan päin ja sen suojaksi oli Plaatansaaresta Linnansaareen rakennettu kivistä pato, kiviryky, "Stenkijsta", jonka piti suojata siltaa virran paineelta ja jäiltä. Maisteri Johannes Snellman, Oulun ensimmäinen historioitsija, kertoo jo 1737 latinankielisessä väitöskirjassaan, että tuon vankan sillan (ja kai myös padon) oli rakentanut ympäristössä asuva maalaisväestö, jonka varoilla ja työllä se myös vuosittain kunnostettiin. Isonvihan aikana toukokuussa 1714 mahtava tulva kuitenkin vei sillan juuri vähän ennen vihollisen tuloa.

Kirjan nimi on De Urbe Uloa, niin että ei siitä minun latinalla paljon ymmärtäisi, varsinkin kun aikaa on kulunut . . . Onneksi akateeminen latinanopettajani, viisaustieteen tohtori Walter J. Snellman, (sittemmin professori h.e.) vuonna 1946 vihdoin suomensi kaukaisen sukulaisensa lennokkaan kirjasen, jonka Pohjois-Pohjanmaan Maakuntaliitto kustansi ja painatti. Sitä kirjasta lukee kuin romaania! Walter J. on suomentanut kaupungin puoleisen koskenhaaran Linnan-coskeksi, sulkeissa sana Slotz forsen. Olisikohan Johannes Johanneksenpoika käyttänyt hänkin sulkeissa ruotsalaista nimeä! Walter J. senpuolesta kyllä osasi latinansa, niin että pystyi pitopöydässä esittämään ajatuksensa ex tempore tällä urosten kielellä. Kuultu on.

Näitä rustatessani sattui käteeni Teuvo Pakkalan 1894 pitämä puhe, jota mainio H. W. C. (laudelin) selostaa ja siteeraa Kalevassa 288/1946, tuona samana Snellmanien jälleentulemisen vuonna. Kunhan ei Frosterus-Pakkala olekin lueskellut De Urbe Uloaa (De VRBE VLOA), Yksityislyseon käyneenä hän varmasti luki latinaa sujuvasti. Pakkalan esitelmä, "Susiteetissa" pidetty, oli vanhasta Oulusta.

Pakkala palauttaa mieleen, että törmää, joka nyt jää lääninhallituksen uudisrakennuksen ja maanmittauskonttorin väliin, kutsuttiin Kallisenmäeksi, mutta viereistä "huippua", jonka nyt peittää alleen Lyseo, kutsuttiin Torimäeksi. Vuoden 1822 paloon saakka sillä paikalla oli tori, josta nimi Torikadulle, ja torin varrella raatihuone. Pakkala muistaa myös nimen Metelinmäki eli ylänne, kuten hän hienosti sanoo, Vanhan pappilan kohdalla. Sen muinoinen nimi oli Rötöxenmäki. Myös nimen Kuparimäki Pakkala tietää, mutta sanoo, että se jo silloin oli aivan tuntematon. Ensi kertaa sen nyt luin, ja se on mäennyppylä, jolla kohoaa Kajaanintullin vanha koulutalo, ent. "Vattihuusi".

Nämäpä näistä. Syksynkorvalla luin eräästä ehdotuksesta Linnansaaren kohdalta nimen Oulunsaari. Olisiko sen saaren nimi joskus ollut Oulunsaari, todennäköisemmin Uhleåholmen? Ei ole sattunut silmiin ei korviin.